



ROMÂNIA
Avocatul Poporului

Str. George Vraca nr. 8, Sector 1, București



Tel.: +40-21-312.71.01, Fax: +40-21-312.49.21, E-mail: avp@avp.ro
Tel. dispecerat: +40-21-312.71.34, E-mail: petitii@avp.ro

*Domnului Lucian Valer Țirțiu, Comisar șef de penitenciare
Directorul Penitenciarului Oradea*

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURĂ GENERALĂ
IEȘIRE Nr. 19319 / 1. NOV. 2019

RECOMANDAREA

Nr. 114 din 1. NOV. 2019 2019

Prin petiția înregistrată la instituția Avocatul Poporului cu nr. 14580 din 28 august 2019, domnul _____, persoană privată de libertate custodiată în Penitenciarul Oradea a sesizat faptul că, în data de 22.08.2019 a fost bătut „zdravăn” de către 3 angajați E.O.S și solicită intervenția Mecanismului Național de Prevenire a Torturii din cadrul instituției Avocatul Poporului.

Reprezentanții instituției Avocatul Poporului au efectuat o anchetă în data de 01.10.2019 la Penitenciarul Oradea, în cadrul căreia au avut loc întrevederi cu conducerea penitenciarului, a fost audiat petentul în condiții de confidențialitate și siguranță, au fost consultate documente medicale și documente de ordin juridic și au fost consultate înregistrările video ale evenimentului sesizat. La data anchetei deținutului îi era aplicată măsura disciplinară cu izolarea (10 zile).

S-au constatat următoarele:

În data de 22 august 2019, persoana privată de libertate, în urma incidentului (asupra căruia există puncte de vedere diferite), a fost consultată la cabinetul medical, în urma consultului medicul întocmindu-se o notă de informare către Directorul Penitenciarului Oradea în care se precizau constatările examenului clinic obiectiv:

Din registrul de consultații medicale și registrul de agresiuni a rezultat că nu a fost menționată ora efectuării consultului, a prezentării persoanei private de libertate la cabinetul medical. Ca urmare a fost înaintat o notă de informare Directorului penitenciarului

care a dispus medicului șef "măsuri conform art. 72 alin 3 din Legea 254/2013", articol care prevede următoarele acțiuni:

(3) În cazul în care constată urme de violență sau persoana condamnată acuză violențe, medicul care efectuează examenul medical are obligația de a consemna în fișa medicală cele constatate și declarațiile persoanei condamnate în legătură cu acestea sau cu orice altă agresiune și de a sesiza de îndată procurorul.

Medicul șef a trimis o sesizare Parchetului de pe Lângă Judecătoria Oradea cu data de 23.08.2019 (anexând raportul cabinetului medical, procesul verbal al SJML Bihor), solicitarea fiind înregistrată la secretariatul unității cu aceeași dată și expediată către Parchetul Judecătoriei Oradea, **trei zile mai târziu**, la data de 26.08.2019.

Persoana privată de libertate a fost prezentată în aceeași zi, după ora 15, la Serviciul Județean de Medicină Legală Bihor, fără să fie consultată medico-legal, procesul verbal al SJML Bihor precizând că solicitarea de a se elibera un certificat medico-legal nu poate fi îndeplinită decât în urma achitării contravalorii certificatului, **susnumitul nedispunând de fondurile necesare, astfel că nu a avut loc o examinare medico-legală.**

Cu privire la acest aspect, precizăm că **administrația penitenciarului nu a respectat dreptul persoanei private de libertate de a beneficia de expertiza medico-legală**, nesuportând cheltuielile ocazionate de examenul medico-legal în vederea eliberării certificatului medico-legal, încălcând prevederile art. 72 alin (3)-(5) din Legea nr. 254 din 19 iulie 2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

(3) În cazul în care constată urme de violență sau persoana condamnată acuză violențe, medicul care efectuează examenul medical are obligația de a consemna în fișa medicală cele constatate și declarațiile persoanei condamnate în legătură cu acestea sau cu orice altă agresiune și de a sesiza de îndată procurorul.

(4) În cazurile prevăzute la alin. (3), persoana condamnată are dreptul de a solicita să fie examinată, în penitenciar, de un medic legist. Certificatul medico-legal se anexează la fișa medicală, după ce persoana condamnată a luat cunoștință de conținutul său, sub semnătură.

(5) Cheltuielile ocazionate de examenul medical prevăzut la alin. (4) se suportă de către solicitant, cu excepția situației în care nu are sume de bani evidențiate în fișa contabilă nominală sau în contul personal. Sumele cheltuite în acest sens de administrația penitenciarului vor fi recuperate, pe durata executării pedepsei, de la persoana condamnată, în momentul în care în contul personal sau în fișa contabilă va exista disponibil.

Cu privire la incident, analizând înregistrările video de pe secția unde era cazată persoana privată de libertate, s-a observat că aceasta stând pe holul secției, refuzând să intre în cameră, a fost luată pe sus de către cei 3 membri ai echipei operative speciale (EOS) și dus în camera de deținere, nerespectându-se procedura de intervenție în astfel de situații. **Pe camerele de supraveghere s-a putut observa că timp de cel puțin 2 minute cei trei membri au rămas în camera de deținere, grilajul și ușa acesteia fiind închisă de un alt cadru, ceea ce ridică semne de suspiciune cu privire la prezența acestora în camera de deținere timp de cel puțin 2 minute (10.58-11.00).** Conform înregistrărilor video deținutul a fost scos din cameră pentru a fi prezentat la cabinetul medical la ora 12.40.

În plângerea adresată Parchetului de pe lângă Judecătoria Oradea de către Penitenciarul Oradea, reprezentat de directorului penitenciarului nu se precizează nimic despre acțiunea echipei operative speciale din jurul orei 11, ci doar faptul că deținutul a început să lovească puternic grilajul la ora 11.10 solicitând să fie mutat din cameră.

În Raportul Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) publicat în urma vizitei efectuată în România în 2018 se aduce în discuție pe de o parte responsabilitatea cadrelor de supraveghere asupra păstrării integrității fizice și psihice și pe de altă parte modul de operare al echipelor operative speciale, necesitatea intervenției acestor echipe în unele cazuri și mai ales acuzațiile de rele tratamente cu privire la acțiunea membrilor forțelor de intervenție.

La nivel mai general, raportul subliniază necesitatea ca personalul penitenciarelor să răspundă pentru îndeplinirea sarcinilor ce îi revin, inclusiv păstrarea integrității fizice și mintale a deținuților. Un accent deosebit este pus pe responsabilitățile de supraveghere ale cadrelor de conducere și cadrelor medii, care trebuie să acorde o atenție specială acțiunilor personalului aflat în subordine, cât și pe instruirea lucrătorilor din penitenciar în tehnici de control și imobilizare.

CPT pune de mult sub semnul întrebării rațiunea existenței și modul de operare al forțelor speciale de intervenție (așa numiții „mascați”), care acționează în acele instituții ce găzduiesc deținuți cărora li se aplică regimul de maximă siguranță. În lumina observațiilor delegației, în cursul vizitei din 2018, privind repetate și numeroase acuzații detaliate de rele tratamente din partea membrilor forțelor de intervenție, CPT crede că a venit timpul ca autoritățile naționale să reconsidere existența lor. În schimb, se poate stabili un sistem de primă intervenție, combinat cu o suplimentare a personalului în secțiile de maximă siguranță și cu adoptarea unei abordări de securitate dinamică.

În același timp, CPT recunoaște necesitatea unor grupuri specializate de intervenție la nivel național sau regional, care să se ocupe de cazurile grave de tulburare din penitenciare și subliniază un număr de principii de bază care să guverneze funcționarea lor.

În Raportul CPT se precizează că cele mai bune practici din alte țări europene arată că nu este nevoie de aceste echipe de intervenție care să funcționeze în fiecare penitenciar unde sunt deținuții cu regim de maximă securitate. *Atribuțiile lor, atât preventive, cât și reactive, referitoare la controlul și reținerea deținuților în urma unui incident, ar putea fi ușor efectuate de către ofițerii de rând.*

Experiența internațională a arătat că, *în multe cazuri, astfel de unități intervin adesea prea târziu și mai puternic decât necesită circumstanțele, și că prezența lor este un factor agravant și nu unul atenuant.*

În acest sens, se pune întrebarea **dacă se impunea acțiunea echipei operative speciale doar pentru a introduce un deținut în cameră. Totodată se pune întrebarea despre utilizarea unor tehnici de gestionare a comportamentelor de risc, de intervenție în situații de criză, de abilități de gestionare a riscului, dobândite în urma instruirii corespunzătoare de către lucrătorii Penitenciarului Oradea. CPT de asemenea recomandă suplimentar ca la fiecare schimb, să fie desemnați un număr de ofițeri ca „primii respondenți” în caz de incident, care să-și poată părăsi atribuțiile curente pentru a oferi asistență colegilor din zona unde are loc incidentul. O astfel de abordare, consideră CPT, nu va oferi doar un răspuns mai oportun, dar îi va responsabiliza, de asemenea, pe ofițerii din penitenciare să își asume responsabilitatea pentru buna ordine în penitenciare.**

Conform recomandărilor Manualului pentru utilizarea mijloacelor și tehnicilor de imobilizare aprobat prin decizia directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor, se aplică Principiul proporționalității folosirii forței. *Astfel se recurge la forța fizică și utilizarea mijloacelor din dotare numai dacă acțiunile nelegitime ale persoanei private de libertate nu au putut fi înlăturate prin celelalte mijloace nonviolente. Personalul trebuie să aibă în vedere ca nivelul forței folosite să fie proporțional cu pericolul pe care îl prezintă persoana privată de libertate și trebuie să dureze numai până când agresorul este imobilizat, ori acțiunea care a determinat intervenția a încetat.*

Folosirea forței fizice trebuie să fie autorizată ca ultimă strategie doar dacă negocierea a eșuat.

În concluzie, decizia de a se interveni folosind echipa operativă specială a fost disproporționată față de situația creată.

exemplar al încheierii Parchetului de pe lângă Judecătoria Oradea, sub aspectul faptelor de natură penală reclamate, pentru efectuarea cercetărilor ce se impun. De asemenea, deținutul a formulat o plângere împotriva hotărârii de clasificare în categoria persoanelor care prezintă risc pentru siguranța locului de deținere.

Concluzii:

În urma analizării actelor puse la dispoziție de reprezentanții penitenciarului, a audierii petentului, rezultă următoarele:

- punctul de vedere al deținutului, exprimat în cadrul audierii susținută în fața reprezentanților instituției Avocatului Poporului și cel al Penitenciarului Oradea parțial coincid.

- neconcordanțe în declarații apar cu privire la lovirea grilajului de închidere a camerei – deținutul susține că l-a lovit cu piciorul și lingura, în timp ce reprezentanții Penitenciarului Oradea susțin lovirea acestuia cu un scaun metalic, smuls din pardoseală. Rezultatul acestei acțiuni fiind distrugerea încuietorii, impunându-se înlocuirea acesteia.

- diferențe apar și cu privire la modalitatea de raportare a producerii leziunilor pe corpul deținutului – petentul susține că a fost bătut de către EOS, în timp ce din Hotărârile Comisiei de Disciplină reiese că s-ar fi autoagresat. În schimb, consemnările medicului cu privire la multiplele mărci traumatiche și la zonele acestor mărci sunt greu de dovedit ca fiind provocate prin autoagresiune (

- ambele părți susțin prezentarea deținutului la medicul penitenciarului, iar ulterior la Serviciul Județean de Medicină Legală, unde i s-a refuzat consultația.

În concluzie, raportat la cadrul legal examinat în cele ce preced, se poate afirma faptul că la nivelul Penitenciarului Oradea, s-au constatat abateri de la normele legale incidente în materie.

Raportat la considerentele de mai sus:

- în temeiul dispozițiilor art. 59 din Constituția României și ale art. 15 alin. (1) lit. f), art. 24 și art. 26 din Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată, și
- pentru realizarea scopului constituțional și legal al instituției Avocatul Poporului, respectiv apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice în raporturile acestora cu autoritățile publice

Avocatul Poporului emite prezenta:

La data anchetei, persoana privată de libertate era cazată într-o cameră de izolare, singura din penitenciar. Reprezentanții instituției Avocatul Poporului au vizitat camera de izolare în care deținutul executa măsura disciplinară cu izolarea (10 zile). **Condițiile de cazare din camera de izolare erau complet necorespunzătoare**, camera prezenta igrasie, pereții erau deteriorați, instalațiile sanitare cu un grad avansat de uzură, iluminatul artificial insuficient, țevile erau ruginite. **Drept urmare s-a recomandat directorului penitenciarului executarea unor lucrări de reparații, zugrăvire și igienizare a camerei de izolare.**

În urma incidentului, au fost întocmite 3 hotărâri ale Comisiei de disciplină, toate vizând acțiuni ale petentului, care au rezultat cu *sanctiunea disciplinară de suspendare a drepturilor de a participa la activități culturale, artistice și sportive, pe o perioadă de cel mult o lună, sancțiune disciplinară de suspendare a drepturilor de a presta o muncă pe perioadă de o lună*. Conform hotărârii:

Deținutul se face vinovat de încălcarea obligației prevăzută de art. 81, lit. f, lit. h), precum și de încălcarea interdicției prevăzute de art. 82 lit. c), lit. h) din Legea 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Referatele disciplinare s-au probat cu note de informare, declarații ale deținuților, declarații ale personalului angajat, procese verbale, imagini video, etc.

Declarațiile date de deținuții martori la eveniment, declarațiile membrilor EOS **erau foarte asemănătoare în ceea ce privește conținutul și exprimarea. Totodată s-a constatat că nu s-a dispus o anchetă internă cu privire la intervenția echipei operative speciale având în vedere prezența mărcilor traumatice ale persoanei private de libertate.**

Din consultarea declarațiilor agenților, membrilor echipei operative speciale, martorilor, persoane private de libertate s-a constatat că acestea nu aveau numere de înregistrare.

Ulterior, în temeiul dispozițiilor art. 27 lit. c) din Regulamentului de aplicare a Legii nr. 254/2013 aprobat prin H.G. 157/2016 s-a hotărât clasificarea deținutului în categoria persoanelor care prezintă risc pentru siguranța locului de deținere.

Cu privire la distrugerea provocată de către deținut (scaunul camerei de deținere a fost smuls din pardoseală, tablierul desprins, iar sistemul de închidere de la grilajul de protecția a fost distrus) directorul Penitenciarului Oradea a depus la Parchetul de pe lângă Judecătoria Oradea o plângere pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute și pedepsite de art. 253 din Codul Penal – distrugere.

La rândul său, și deținutul a sesizat Judecătorul de Supraveghere a Privării de Libertate, judecătorul dispunând înaintarea în original a plângerii formulată de deținut, precum și un

RECOMANDARE

1. instruirea corespunzătoare a personalului din cadrul secțiilor pentru a dobândi metode, tehnici și abilități de intervenție în situații de criză (în mod gradual și proporțional), astfel încât să nu se solicite intervenția echipei operative speciale în situații în care nu se impun. Pregătirea profesională continuă a membrilor echipei operative speciale cu privire la metodele și mijloacele de intervenție, tehnici de control și imobilizare.

2. dispunerea unei anchete interne cu privire la intervenția echipei operative speciale având în vedere prezența mărcilor traumatiche ale persoanei private de libertate și acuzațiile de rele tratamente

3. respectarea prevederilor legale de suportare a cheltuielilor ocazionate de examenul medico-legal, de administrația penitenciarului în situația în care persona privată de libertate nu deține sume de bani evidențiate în fișa contabilă nominală sau în contul personal

~~4. sesizarea cu promptitudine a Parchetului în cazul constatării unor urme de violență~~

5. efectuarea unor lucrări de reparații, modernizare, igienizare și înlocuirea instalațiilor deteriorate din camera de izolare

6. înregistrarea orei consultului medical în cazul fiecărei examinări medicale

7. înregistrarea declarațiilor persoanelor implicate în orice incident, martorilor, etc

8. Directorul Penitenciarului Oradea va informa Avocatul Poporului cu privire la însușirea recomandării și măsurile dispuse.

AVOCATUL POPORULUI

Renate Weber



